

Мовна політика:

анотований бібліографічний список

2020. – Вип. 5. – 9 с.

(<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>)

1. Баркар Д. Заява мовного омбудсмена Монахової може бути пов'язана із намірами «Слуги народу» переглянути закон про державну мову – експерти [Електронний ресурс] / Дмитро Баркар // Радіо Свобода : [укр. інформ. сайт]. – 2020. – 25 квіт. – Електрон. дані. *Вказано, що за понад дев'ять місяців після того, як набув чинності Закон про державну мову, немає кому контролювати виконання його норм. Мовний омбудсмен Тетяна Монахова 24 квітня 2020 року заявила про своє бажання звільнитися з посади. Раніше Закон критикували депутати від «Слуги народу». Експерти припускають, що тут є зв'язок. За словами співкоординатора руху «Простір свободи» Тараса Шамайди, коли відбувався великий форум до Дня рідної мови, уповноважена із захисту державної мови Т. Монахова його проігнорувала. Також мовний омбудсмен протягом часу перебування на посаді не лише не реагувала на порушення Закону про мову, але й публічно не заявляла про проблеми зі створенням Секретаріату уповноваженого. Натомість вона заговорила про недоліки Закону про мову після того, як депутат від фракції «Слуга народу» Максим Бужанський вніс до парламенту законопроект про скасування цього Закону. На це звертає увагу експерт з питань мовної політики Тарас Марусик.* Текст: <https://www.radiosvoboda.org/a/30575267.html>

2. «В Україні зростає загроза реваншу» – звернення учасників Революції гідності [Електронний ресурс] // Радіо Свобода : [укр. інформ. сайт]. – 2020. – 6 трав. – Електрон. дані. *Зазначено, що владу України на чолі з Президентом Володимиром Зеленським застерігають «від намірів наступу*

проти ідеалів Майдану та європейського вибору України». Про це йдеться у зверненні учасників Революції гідності, яке наразі підписали майже 200 осіб і понад 10 організацій. Зокрема, ігнорується Закон про державну мову, майже до нуля зведено реалізацію курсу України на членство в Європейському Союзі і НАТО. Текст: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zvernennia-uchasnykiv-revoliutsii-hidnosti/30597920.html>

3. З нового навчального року для учнів 5-го і вищих класів 80 % програми має бути лише українською – Мандзій [Електронний ресурс] // Радіо Свобода : [укр. інформ. сайт]. – 2020. – 25 квіт. – Електрон. дані. *За словами виконувача обов'язків міністра освіти і науки України Любомири Мандзій, «в Україні у 190 школах навчання відбувалося російською мовою. З наступного навчального року для учнів 5-го і вищих класів 80 % програми має бути тільки українською мовою. Для організації цього було проведено багато заходів щодо вивчення вчителями української мови. Ці навчання для вчителів відбувалися в різних куточках України. До цих навчань залучалися всі вчителі. Власне, ми можемо реалізувати норму закону про освіту, а також норму закону про повну загальну середню освіту», – зауважила Л. Мандзій. Текст: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-mon-navchannya-ukrainska-mova/30576214.html>*

4. Ілларіонов А. Путін розпочав війну проти України з мовної агресії в 2013 році – ексрадник президента Росії [Електронний ресурс] / Андрій Ілларіонов // Радіо Свобода : [укр. інформ. сайт]. – 2020. – 11 трав. – Електрон. дані. *За словами колишнього радника Президента Росії Андрія Ілларіонова, нинішню війну проти України Володимир Путін розпочав за пів року до окупації Криму. Війна почалася з мовної агресії під час візиту Путіна до Києва, наголошує він. Це сталося 27 липня 2013 року – у той момент, коли Президент Росії, який раніше говорив «в Україні», перейшов, за твердженням Ілларіонова, на «неправильну граматичну форму» – «на Україні». Невдовзі, зазначає він, услід за Путіним на використання форми «на Україні» перейшли Московський патріарх Кирило, керівник МЗС Сергій*

Лавров та інші російські сановники і чиновники. Мова йде про лінгвістичну агресію проти України, заперечення української державності з боку Володимира Путіна.

Текст:

<https://www.radiosvoboda.org/a/26845325.html>

5. Кокора А.-Л. У наших серіалах не зрозуміло, дія відбувається у Києві чи Москві. У "Спіймати Кайдаша" – в селі Семигори / Анна-Лілія Кокора // Країна. – 2020. – 30 квіт. (№ 17). – С. 11-13. *Йдеться про зйомки та художню цінність серіалу «Спіймати Кайдаша», знятого за мотивами твору Івана Нечуя-Левицького і профінансованого Міністерством культури України. Зазначено, що наявні претензії до мови серіалу, оскільки є глядачі, які не терплять, як говорять більшість українців. Вони – за чистоту мови, проти будь-яких її трансформацій. Ставлять за приклад прозу Сергія Жадана, де на Донбасі всі спілкуються чудовою українською. А інші глядачі навпаки – у захваті від органічної мови, ненадуманого суржику. Завдяки йому персонажам віриш. На думку автора статті "Спіймати Кайдаша" може стати прецедентом того, що можна робити хороші українські серіали. І їх дивитимуться.*

Текст: https://gazeta.ua/articles/culture-journal/_u-nashih-serialah-ne-zrozumilo-diya-vidbuvayetsya-u-kiyevi-chi-moskvi-u-spijmati-kajdasha-v-seli-semigori/963201

6. Ліс Л. Український «Оскар»: який фільм став найкращим? / Лія Ліс // Волинь нова. – 2020. – 7 трав. (№ 37/38). – С. 12. *Зазначено, що вітчизняна кіноакадемія вчетверте відзначила найуспішніших у кіноіндустрії країни і вручила «Золоті Дзиги». Найкращим фільмом 2019 року стала стрічка «Мої думки тихі» режисера Антоніо Лукіча. Загалом у 2019 році в кінотеатрах України показали 37 українських фільмів. За словами автора статті, після Революції гідності, коли держава стала виділяти кошти, рідне кіно отримало друге дихання. Однак зараз ця індустрія знову зіштовхнулася із проблемами — на культуру урізали видатки, відмовили у фінансуванні «патріотичних» українськомовних фільмів.* Текст: <https://www.volyn.com.ua/newspapers>

7. Марусик Т. Мовному законуві – один рік: перші підсумки, владний саботаж і відставка мовного омбудсмена [Електронний ресурс] / Тарас Марусик // Радіо Свобода : [укр. інформ. сайт]. – 2020. – 25 квіт. – Електрон. дані. *Вказано, що багато людей, які втішилися мовним законом і сподівалися на його швидку дію, перебувають у стані розгубленості або обурення. За словами автора статті, найбільшою помилкою уповноваженої із захисту державної мови Тетяни Монахової після її призначення стало те, що вона не дистанціювалася від колишнього міністра Володимира Бородянського, який лобював її призначення, і не спробувала налагодити дієву співпрацю з громадськими активістами, які роками займаються питаннями повернення Україні її справжнього мовного обличчя. На їхні плечі знову ляже справа державної ваги – утвердження державної мови через новий закон, який наразі саботують Президент України, парламентська монобільшість та уряд.* Текст: <https://www.radiosvoboda.org/a/30576270.html>

8. Масенко Л. Мовна ситуація України в соціолінгвістичних вимірах. Війна з Росією вплинула на багатьох [Електронний ресурс] / Лариса Масенко // Радіо Свобода : [укр. інформ. сайт]. – 2020. – 1 трав. – Електрон. дані. *Зазначено, що знижуються, хоча й залишаються доволі високими для української мови, показники рідної мови. Українську вважають рідною 64,1 % опитаних, російську – 17,1 %, українську і російську однаковою мірою – 17,4 %, іншу – 0,8 %. Розглянуто вплив російськомовних середовищ на мовну поведінку особи. Наведено цікаві міркування щодо мовної ситуації в Україні американського соціолінгвіста, фахівця з питань мовної політики постсоціалістичних країн Східної Європи Курта Вулгайзера. Дослідник вважає Україну «унікальним поєднанням різних мовних ситуацій»: «... становище української мови вражає з тієї точки зору, що, на перший погляд, це мова етнічної більшості в Україні, принаймні більшість українців визнають її рідною мовою. Але коли йдеться про щоденне використання української мови, ви розумієте, що у деяких регіонах України це фактично мова етнічної меншини, або мова «зменшеної культурної вартості». До*

цього призвела мовна асиміляція місцевого населення, внаслідок якої українську мову практично витіснили на цих територіях». Як вважає Курт Вулгайзер, в Україні поєднується ірландський та білоруський сценарії мовного розвитку з ситуацією в Каталонії. У цій країні місцева мова піддавалась дискримінації, але останнім часом вона активно відроджується. Текст: <https://www.radiosvoboda.org/a/30586236.html>

9. Мовний омбудсмен звільняється: пів року без зарплати [Електронний ресурс] // Укр. правда. – 2020. – 24 квіт. – Електрон. дані. Подано інформацію, що уповноважена із захисту державної мови Тетяна Монахова через пів року після призначення написала заяву про звільнення за власним бажанням. За словами Т. Монахової, вона працювала самотійно без секретаріату і безкоштовно: “Тільки після створення секретаріату казначейство виділяє фінансування, тільки обравши керівника секретаріату, можна створити штатний розпис і почати отримувати заробітну плату”. За її словами, жодних пільг у неї не було, Києвом вона пересувалася на метро, а в службовому житлі їй відмовили. Вона додала, що зверталася до представників Офісу Президента, але її звернення ігнорували. До Президента Володимира Зеленського Монахова так і не потрапила. Звільнитися вона вирішила після того, як питання про створення секретаріату в день голосування у Кабінеті Міністрів раптово зникло з порядку денного: “Я зрозуміла, що всі мої дії заблоковані. Продовжувати брати на себе відповідальність за те, на що ніяк не можеш вплинути, просто безглуздо”. Текст:

<https://www.pravda.com.ua/news/2020/04/24/7249233/>

10. Онлайн-курс української мови пройшли за місяць 10 тисяч осіб [Електронний ресурс] // Портал мов. політики. – 2020. – 7 трав. Електрон. дані. Подано інформацію, що курс “Українська за 27 уроків” на платформі Prometheus за місяць пройшли 10 тисяч користувачів. Про це повідомила ініціаторка курсу Анастасія Розлуцька. Зазначено, що цей безкоштовний онлайн-курс складається з відеоуроків і конспектів до них,

проміжних тестових вправ і загального тесту, матеріал яких відповідає елементарному рівню знань, умінь та навичок (A1, A2). Програму елементарного рівня вивчення мови розроблено так, щоб якомога ширше сприяти розвитку комунікативних можливостей слухача для ефективного використання української мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування. Курс розрахований на широке коло слухачів, які послуговуються на роботі чи вдома російською мовою, проте хочуть удосконалити рівень побутового українського мовлення. Вказано, що Курс “Українська за 27 уроків” розроблено проектною командою “Є-мова” та волонтерською ініціативою “Безкоштовні курси української мови” (Громадська організація “Український світ”) за підтримки Програми EGAP, що виконується Фондом “Східна Європа” та партнерами, у межах першого національного конкурсу IT-проектів у сфері е-демократії EGAP Challenge. Текст: <https://language-policy.info/2020/05/onlajn-kurs-ukrajinskoji-movy-projshlo-za-misyats-10-tysyach-osib/>

11. Потапенко Х. Мовні диверсії в епоху незалежності [Електронний ресурс] / Христина Потапенко // Портал мов. політики. – 2020. – 28 квіт. – Електрон. дані. У статті порушено питання: хто захистить мову? На думку автора, зараз найважливіше, що можна зробити, це, передусім, ідентифікувати себе як захисника української мови і слідувати цій меті у будь-яких проявах: від розмовляння та вивчення української мови, придбання та читання українських книг, відвідування саме україномовних фільмів в кінотеатрах і до підтримання ініціатив з захисту мови. Текст: <http://language-policy.info/2020/04/movni-dyversiji-v-epohu-nezalezhnosti/>

12. Україна. Верховна Рада. Уповноважений з прав людини. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2019 рік [Електронний ресурс] / [Л. Л. Денісова]. – Електрон. дані. – Київ, 2020. – [258 с.]. – Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/>. – Назва з екрана. Детально висвітлено стан

додержання та захисту основних прав і свобод людини і громадянина в Україні за минулий рік. Значну увагу приділено питанням: дотримання принципу недискримінації (дотримання прав громадян за мовною ознакою; дотримання рівних прав та можливостей жінок і чоловіків).

13. Уліцький В. Телевізійні уроки Елли Ситник довели до сказу прихильників «руського міра» / Василь Уліцький // Волинь нова. – 2020. – 23 квіт. (№ 17). – С. 1, 5. *Зазначено, що Еллі Василівні Ситник, вчительці історії зі столичної школи № 250, російські прибічники з українськими паспортами присвятили у своїх засобах масової інформації окремі публікації та виступи. І причина такої їхньої уваги — зовсім не її помилки, а громадянська позиція педагога. Все просто: Елла Василівна розповіла школярам про історію України з української точки зору, а не з російської. І кремлівським пропагандистам не дає спокою, що на цей раз вчительку мали змогу слухати не тільки діти з її школи, а й уся Україна. За словами вчительки, Російська імперія — це держава агресор, яка постійно веде загарбницькі війни. Імперія, яка прагне русифікувати українців. Зазначено, що Елла Ситник – відмінник освіти України, лауреат Всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2007» в номінації «Правознавство», нагороджена Почесним знаком «Василь Сухомлинський».* Текст:

<https://www.volyn.com.ua/newspapers>

14. Улунова Г. С. Культура професійного спілкування державних службовців: сутність, функціонально-структурні особливості, психодіагностика : монографія / Г. Є. Улунова. – Суми : Сумськ. держ. ун-т, 2019. – 414 с. – Шифр зберігання в Бібліотеці: А803682 *Розглянуто теоретичні та емпіричні проблеми культури професійного спілкування державних службовців. Висвітлено теоретико-методологічні засади дослідження культури професійного спілкування державних службовців: визначено основні підходи до вивчення цього феномену, зміст, функції та структурні особливості.*

15. Чорна С. На порядку денному – питання популяризації культурної спадщини [Електронний ресурс] / Світлана Чорна // Голос України. – 2020. – 15 трав. (№ 81). – Електрон. дані. *Йдеться про засідання в режимі відеоконференції Комітету Верховної Ради України (ВР України) з питань гуманітарної та інформаційної політики, на якому розглянуто низку питань щодо підтримки культури, інформаційної безпеки та захисту дітей. Заслухавши інформацію т.в.о. міністра культури та інформаційної політики Світлани Фоменко щодо ситуації з Уповноваженим із захисту державної мови, посада якого наразі вакантна, члени Комітету вирішили звернутися до Кабінету Міністрів України "щодо здійснення призначення на посаду Уповноваженого, а також створення секретаріату та низки агентств відповідно до вимог чинного законодавства". Голова Комітету Олександр Ткаченко закликав ні в якому разі не припиняти роботу агентств, тому що "такий крок несе загрозу реалізації державної політики у сфері культури". Народні депутати відхилили законопроект № 3413 про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", яким передбачено припинення фінансування Національної комісії зі стандартів державної мови і секретаріату Уповноваженого із захисту державної мови. Розглянувши питання про напрацювання законопроекту про внесення змін до Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", учасники засідання наголосили на необхідності державної підтримки бібліотечної справи, популяризації читання з раннього віку та забезпеченні вільного доступу кожного громадянина до культурного продукту, що сприятиме формуванню інформаційної грамотності населення. Народні депутати погодилися взяти активну участь у роботі над новою редакцією Закону та винести його на громадське обговорення. Текст: <http://www.golos.com.ua/article/330851>*

16. Шевченко С. Ірма Вітовська: «Українцям треба позбутися інфантилізму» [Електронний ресурс] / Сашко Шевченко // Радіо Свобода : [укр. інформ. сайт]. – 2020. – 14 трав. – Електрон. дані. *Йдеться про акторку Ірму Вітовську – володарку двох «Золотих дзиг». Зазначено, що окрім*

акторської кар'єри, Ірма Вітовська веде активну громадську та благодійну діяльність. Вона публічно виступає за захист української мови, допомагає армії та онкохворим. На початку російської агресії вона відмовилась співпрацювати з російськими кіновиробниками, а в березні 2020 року разом з іншими митцями закликала владу не скорочувати фінансування культури.

Текст: <https://www.radiosvoboda.org/a/irma-vitovska-actorka/30610725.html>

Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади

Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Відповідальний за випуск: Зайченко Н.Я.

18.05.2020 р.